

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2004 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, VI Wydział Cywilny
w składzie:

Przewodniczący – Sędzia S.A. Krystyna Bilewicz

Sędzia S.A. Krystyna Karolus – Franczyk

Sędzia S.O. Agata Zając (del.)

Protokolant Monika Trzaskoma

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2004 r. w Warszawie
na rozprawie

sprawy z powództwa Pawła Kawarskiego

przeciwko Bankowi Polska Kasa Opieki S.A. z siedzibą w Warszawie

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 29 października 2003 r., sygn. akt XVII Amc 41/02

1/ zmienia zaskarżony wyrok:

a/ w punkcie I i II w ten sposób, że powództwo oddała

b/ punkt VI uchyla

c/ w punkcie VII w ten sposób, że obciąża Skarb Państwa – Kasa Sądu
Okręgowego w Warszawie kwotą wpisu ostatecznego – 600 zł (sześćset) –
w całości

d/ w punkcie VIII w ten sposób, że nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu
kosztów procesu za I instancję

e/ uchyla punkt IX

2/ dotychczasowym punktom III, IV i V nadaje kolejno numery II, III i IV, a
punktom VII i VIII odpowiednio kolejno numery V i VI

3/ nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz strony
pozwaney za II instancję

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 29 października 2003 r. uznał za niedozwolone stosowane w obrocie z konsumentami postanowienia:

§ 24 ust. 2 Regulaminu Banku Polska Kasa Opieki S.A. w Warszawie - „Ogólne warunki otwierania i prowadzenia przez Bank Polska Kasa Opieki S.A. rachunków wkładów oszczędnościowych” z dnia 1 lutego 2001 r. i zakazał jego wykorzystywania w tym obrocie

oraz § 4 ust. 2 „Wzoru umowy pożyczki w Eurokoncie” Banku Polska Kasa Opieki S.A. w Warszawie, stanowiącego załącznik nr 3 b do zarządzenia Prezesa Zarządu nr E/28/2002 i zakazał jego wykorzystywania w tym obrocie.

Sąd oddalił powództwo odnośnie postanowienia § 7 ust. 1 zdanie pierwsze Regulaminu Banku Polska Kasa Opieki S.A. w Warszawie „Eurokonto Rachunek Oszczędnościowo – Rozliczeniowy w złotych” z dnia 2 kwietnia 2001 r. i umorzył postępowanie w pozostałej części.

Sąd Okręgowy stwierdził, że do żądań pozwu mają zastosowanie przepisy postępowania odrębnego w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, unormowanego w art. 479³⁶ – 479⁴⁵ k.p.c. Powodowi służy legitymacja czynna, uregulowana w art. 479³⁸ k.p.c.

§ 24 Regulaminu „Ogólnych warunków otwierania i prowadzenia rachunków wkładów oszczędnościowych” z 2001 r. oraz § 4 ust. 2 Regulaminu „Wzór umowy pożyczki w Eurokoncie” w sposób identyczny określają okoliczności, których zajście pojedynczo lub łącznie może spowodować zmianę oprocentowania produktu bankowego. Oprocentowanie wkładu oszczędnościowego jak i pożyczki stanowi główne świadczenie umowy. Przy wkładzie oszczędnościowym (umowa rachunku bankowego) jest ono świadczeniem należnym klientowi za oddanie do dyspozycji banku środków pieniężnych na uzgodniony okres, w umowie pożyczki jest świadczeniem należnym bankowi w zamian za udostępnienie klientowi określonych sum pieniężnych na uzgodniony czas.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron ... jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W ocenie Sądu Okręgowego główne świadczenia stron nie zostały w sposób jednoznaczny sformułowane. Niedookreślenie sytuacji dających Bankowi podstawę do zmiany oprocentowania, jak również całkowita swoboda przy ustalaniu skali zmiany jest mankamentem, decydującym o uznaniu zakwestionowanych postanowień regulaminów za niedozwolone,

zarówno w rozumieniu klauzuli generalnej z art. 385¹ § 1 k.c. jak i stypizowanej, przykładowej klauzuli abuzywnej, określonej w art. 385³ punkt 19 k.c. Uwarunkowania zmian stóp procentowych w objętych sporem produktach, z jednoczesnym określeniem dynamiki zmian, Bank powinien określić we wzorcu umowy stanowiącym ofertę dla klienta. Być może celowym byłoby określenie we wzorcu umowy w punktach procentowych pułapu zmian parametrów, upoważniających Bank do zmiany stopy oprocentowania produktu, z jednoczesnym sprecyzowaniem zakresu zmiany również w punktach procentowych.

Postanowienia obydwu Regulaminów, w ocenie Sądu, dają Bankowi zbyt duży margines swobody decyzji o zmianie oprocentowania, co pozwala postawić zarzut działania arbitralnego, uznaniowego i nie poddającego się kontroli przez kontrahenta, zatem postępowania sprzecznego z dobrymi obyczajami i rażąco naruszającymi interes klienta (art. 385¹ § 1 k.c.). Postanowienia te należy równolegle zakwalifikować jako klauzule abuzywne, przewidujące wyłącznie dla Banku jednostronne uprawnienie do zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia (art. 385³ punkt 19 k.c.).

Argumenty Banku o zgodności Regulaminów z przepisami Prawa Bankowego nie są wystarczające, gdyż wzorce umów rachunku bankowego muszą spełniać dodatkowo, dalej idące w ochronie konsumentów, warunki określone w przepisach art. 385¹ – 385³ k.c., dotyczące niedozwolonych postanowień umownych. Nie zasługują także na uwzględnienie argumenty pozwanego, który powołuje się na identyczną praktykę innych banków.

Oddalając powództwo w zakresie dotyczącym postanowienia § 7 ust.1 zdanie pierwsze Regulaminu „Eurokonto Rachunek Oszczędnościowo – Rozliczeniowy” z 2001 r. Sąd uznał, że stanowi ono jedną normę z przepisem § 24 ust. 2 Regulaminu „Ogólne warunki otwierania i prowadzenia rachunków wkładów oszczędnościowych” z 2001 r., co do którego rozstrzygnięcie zawarto w punkcie I wyroku.

Od powyższego wyroku złożył apelację pozwany (co do rozstrzygnięcia w punktach I i II), zarzucając mu naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 385¹ § 1 oraz 385³ punkt 19 k.c., bowiem uznane za niedozwolone klauzule dotyczą głównych świadczeń stron i zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a kwestionowane postanowienia wzorca umownego nie stanowią niedozwolonych klauzul umownych, gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób niesprzeczny z dobrymi obyczajami i nie naruszają rażąco interesów konsumenta.

Apelujący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów procesu, a także zarządzenie publikacji wyroku na koszt powoda.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

W obrocie cywilnoprawnym między profesjonalistą (w tym wypadku bankiem), a konsumentem występuje przemożny wpływ profesjonalisty, co może wykluczać rzetelną współpracę kontraktową, a umowy przestają być przez strony negocjowane. Dochodzi do zawierania umów adhezyjnych z użyciem wzorców umownych – jednostronnie przygotowanych klauzul w postaci warunków umów i wzorów umów. Adhezja polegać może na świadomej inkorporacji wzorca do umowy, bądź nawet na zawarciu umowy bez świadomości tego, co wzorzec zawiera.

Klauzule abuzywne (szkodliwe) to takie, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to jednak postanowień, określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Oprocentowanie wkładu oszczędnościowego i pożyczki udzielonej przez bank należy uznać za postanowienia, określające główne świadczenia tych umów. Jako zaczerpnięte z kwestionowanych przez powoda Regulaminów stanowią w sposób nie budzący wątpliwości postanowienia nie uzgodnione indywidualnie (art. 385¹ § 1 i 3 k.c.).

Zachodzi zatem potrzeba dokonania oceny, czy w obydwu wypadkach podstawa do zmiany stopy oprocentowania rachunków prowadzonych w złotych i oprocentowania pożyczki w Eurokoncie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i nie stanowią przykładu klauzuli niedozwolonej, o której mowa w art. 385³ punkt 19 k.c.

Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że w obydwu zakwestionowanych wzorcach umów nie występuje zarzucana przez powoda i przyjęta przez Sąd Okręgowy niejednoznaczność sformułowań postanowień, uzasadniających zmiany stawek oprocentowania.

Jako wskaźniki uzasadniające zmianę wskazano w obu przypadkach: zmianę stopy oprocentowania kredytu lombardowego NBP, zmianę stopy redyskontowej weksli, przyjmowanych od banków do redyskonta przez NBP, zmiany stawki WIBOR/WIBID, określającej oprocentowanie lokat międzybankowych, zmiany rentowności papierów skarbowych (np. bonów skarbowych, obligacji Skarbu Państwa), zmiany poziomu inflacji i zmiany stopy rezerwy obowiązkowej, ustalonej przez NBP oraz warunków jej odprowadzania.

Wszystkie te wskaźniki są wyliczalne i publikowane.

Kredyt refinansowy występuje w postaci kredytu redyskontowego i kredytu lombardowego.

Kredyt lombardowy jest udzielany przede wszystkim pod zastaw papierów wartościowych. NBP udzielając kredytu lombardowego bankom komercyjnym, głównie pod zastaw bonów skarbowych, refinansuje ich działalność.

Sprzedaż weksli i innych walorów krótkoterminowych bankowi centralnemu przez banki komercyjne odbywa się według stopy redyskontowej, będącej stopą oprocentowania kredytu redyskontowego. Kredyt ten jest kredytem refinansowym, udzielanym przez NBP bankom komercyjnym dla zapewnienia im płynności finansowej. Uzupełnia on zasoby pieniężne banków, niezbędne dla prowadzenia działalności kredytowej. W ten sposób NBP, ustalając wysokość oprocentowania kredytu refinansowego kształtuje warunki kredytowe poszczególnych banków.

WIBID to średnia stopa procentowa, po jakiej banki skłonne są przyjmować depozyty na rynku międzybankowym. Stawki są aktualizowane i publikowane w prasie ekonomicznej. To samo dotyczy WIBOR czyli średniej stopy procentowej, po jakiej banki skłonne są udzielać pożyczek na pieniężnym rynku międzybankowym.

Zarówno notowania papierów wartościowych (o stałym i zmiennym dochodzie) jak i aktualna stopa inflacji są podawane do publicznej wiadomości.

Aktualnie przyjmuje się, że postanowienia umowy mają być tak formułowane, aby mogły być zrozumiane przez przeciętnego konsumenta, a więc konsumenta o średnim poziomie inteligencji i posiadającego średni zasób wiedzy. Jest oczywiste, że nie wszystkie umowy mogą odpowiadać tym wymogom ze względu na skomplikowaną materię, którą regulują. Odsetki od wkładów i kredytów bankowych są wynikiem licznych uwarunkowań, zrozumiałych i poddających się ocenie jedynie specjalistom w zakresie finansów. Aby spełniać warunek jednoznaczności muszą być możliwe jednak do wyliczenia i sprawdzenia na podstawie jasnych i dostępnych powszechnie, chociaż skomplikowanych parametrów.

Banki nie działają w próżni lecz na rynku, ich wyliczenia są analizowane przez specjalistów sektora finansowego, oceniających atrakcyjność ich oferty. Porównania takie są dostępne również w prasie codziennej w czytelnej i wolnej od zawiłości ekonomicznych formie.

Udział poszczególnych banków w działalności rynkowej powoduje z jednej strony wzajemne oddziaływanie podejmowanych decyzji na ich konkurentów, z drugiej znaczącą rolę odgrywają decyzje NBP, wynikające z jego pozycji jako banku centralnego. Banki komercyjne są podmiotami gospodarczymi, zatem ich działalność musi przynosić im dochód, ale również ich oferta musi być na tyle atrakcyjna, aby znalazły nabywców na proponowane usługi. Podejmując decyzję o zmianie stopy oprocentowania bank musi wyważyć proporcje pomiędzy oczekiwanym zyskiem i uwarunkowaniami rynkowymi (konkurencja, wskaźniki dyktowane przez NBP i inne). W takiej sytuacji nie można pominąć – jak to uczynił Sąd Okręgowy - zgodnej praktyki uczestniczących w rynku wszystkich banków komercyjnych, przy tak licznych uwarunkowaniach nie jest również możliwe

sztynne wyznaczenie z góry, dla wieloletnich nierzadko umów, progów oprocentowania.

Specyfika umowy o kredyt lub umowy wkładu bankowego wymusza, aby istotne cechy swojego produktu określał bank jednostronnie jako profesjonalista, ale musi być zachowany warunek, że zmiany dokonywane będą z ważnych przyczyn (art. 385³ punkt 19 k.c.), przy zachowaniu sprawdzalnych parametrów i że posiadacz rachunku będzie miał prawo do rozwiązania umowy w przypadku nieakceptowanej przez niego zmiany.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo w myśl art. 386 § 1 k.p.c. O kosztach orzeczono w myśl art. 11 § 1 punkt 7 k.p.c. w związku z art. 11 ust. 1 u.o k.s. i art. 102 k.p.c.

Na oryginale właściwe podpisy

Za zgodność:

st. sekretarz sądowy